

Asia: VN/15822/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain muuttamisesta (yksityiset digipostipalvelut)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

1 Tausta

Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoa 15.12.2025 (VN/15822/2025) luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain muuttamisesta (yksityiset digipostipalvelut). Poliisi antaa kokonaisuudesta vain tämän Poliisihallituksen lausunnon.

Kokonaisuuden taustalla on Suomen siirtyminen pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti asteittain digitaalisten palveluiden ensisijaisuuteen viranomaisasiointikanavana. Lisäksi esityksellä mahdollistettaisiin viranomaisten tiedoksiantojen näyttäminen jatkossa myös yksityisissä digipostipalveluissa kustannustehokkaalla tavalla.

Muutoksen avulla Digi- ja väestötietoviraston (DVV) tuottamaan viestinvälityspalveluun (Suomi.fi-viestit) lähetetyt sähköiset tiedoksiannot voidaan jatkossa näyttää myös yksityisten toimijoiden tarjoamissa digipostipalveluissa, ei vain Suomi.fi-viestien käyttöliittymässä.

Lakiin lisätään käsite katseluohjelmasta, jolla tarkoitetaan digitaalista palvelua, joka toimii viestinvälityspalvelun käyttöliittymänä. DVV:n tulee tarjota katseluohjelma, mutta myös yksityinen toimija voi tarjota katseluohjelman sopimuksen perusteella. Tiivistetysti tavoitteena on myös se, että sekä viranomaisten että yksityisten lähettäjien lähettämän sähköisen postin voisi halutessaan vastaanottaa lähtökohtaisesti yhdessä käyttöliittymässä tai palvelussa. Lakiesityksellä lisätään siis hallinnon asiakkaiden valinnanvapautta.

2 Lausunto

Lakiin esitetyt muutosehdotukset ovat kannatettavia ja ne edesauttavat digitaaliseen viestintään siirtymisessä.

2.1 Tietoturvallisuuteen liittyvät seikat

Koska koko julkisen hallinnon on tarkoitus siirtyä Digi ensin -hankkeen myötä käyttämään pääsääntöisesti digitaalisista postitusta, on kokonaisuudessa huomioitava erityisen tarkasti tietosuojan ja -turvallisuuteen liittyvät seikat. Poliisin asiakkaille lähettämät tiedot sisältävät usein arkaluonteisia tietoja, erityisiä henkilötietoja tai kokonaan salassa pidettäviä tietoja. Siksi yksityisten digipostipalveluiden katseluohjelmien tarjoajilla on oltava pitkälti viranomaisia vastaavat velvoitteet aineiston käsittelyn edellytyksissä, suojaamisessa ja tarjoamisessa. Kokonaisuudessa on huomioitava erityisen tarkasti myös suojattavien tietojen kasautumisvaikutus, mikä voi nostaa tarjotun palvelun tietosuojan liittyvät vaatimukset yksittäistä tietoa korkeampaan turvallisuusluokkaan.

DVV:n tarjoama Suomi.fi-sovellus vaatii päätelaitteessa tunnistautumisen sovellusta käytettäessä. Suotavaa olisi, että yksityiset katseluohjelmat toimisivat samalla periaatteella, kuten PIN-koodilla, biometrisillä tunnistetuilla tai mobiilivarmenteella. Näin toimien suojattaisiin samalla digitaadoiltaan heikompien käyttäjien tietoturva, joilla ei ole välttämättä edes puhelimen näytön lukitusta käytössä.

Lainsäätäjän olisi myös syytä pohtia, tulisiko 2 b -luvun palveluntarjoajaan kohdistuvia vaatimuksia laajentaa. Esimerkiksi niiden palveluntarjoajien työntekijöiden, jotka pääsevät yksityisten digipostipalveluiden tietosisältöön käsiksi, tulisi olla Poliisihallituksen näkemyksen mukaan turvallisuusselvityslain (726/2014) mukaisesti turvallisuusselvitettyjä.

Lisäksi Poliisihallitus katsoo, että useat erilaiset katseluohjelmat ja niihin liittyvät teknologiat laajentavat tietoturvaloukkausten riskiä. Siksi yksityisten katseluohjelmien käyttöönoton on edellytettävä riittäviä riskimallinnuksia, tietosuojan vaikutustenarvioita sekä häiriötilanteissa selkeitä ilmoitus- ja menettelyprosesseja. Tältä osin 2 b -luvun 8 i ja 8 j §:t kaipaavat täsmennystä ja näin toimien minimoitaisiin mahdolliset riskit.

2.2 Tiedoksiantoihin liittyvät seikat

Erikseen korostettakoon, että yksityisten digipostipalveluiden käyttöönotto on sovitettava yhteen esitutkintalain, oikeudenkäynnissä rikosasioissa annetun lain ja oikeudenkäymiskaaren tehtävien muutoksien kanssa (HE 188/2025). Koska kyseisiin lakeihin toteutettavilla muutoksilla on merkittäviä vaikutuksia kansalaisten oikeussuojaan ja -turvaan, on kaikki viranomaisviestintä reititettävä suunnitellun mukaisesti DVV:n keskitetyn taustapalvelun kautta.

Hallituksen esityksessä todetaan, että "uusien toimijoiden mukaantulon myötä viestinvälityspalvelun kokonaisuuteen liittyvien uusien tietojen muodostumispaikka muuttuu. Tieto viestin saapumisesta hallinnon asiakkaan käyttämään palveluun saataville, viestin avaamisesta ja todisteellisen tiedoksiannon osalta tieto viestin kuittaamisesta vastaanotetuksi muodostuu jatkossa yksityisten digipostitoimijoiden käyttäjien osalta kyseisessä digiposti-palvelussa, ei Digi- ja väestötietoviraston hallinnoimassa palvelussa. Uusien tietojen muodostumistavat olisivat kuitenkin pääosin samanlaisia kuin nykyisin."

Viranomaisten on siis saatava yksityisistä katseluohjelmista vähintään Suomi.fi -viestien tasoiset viestien toimitus-, tiedoksianto- ja lukukuittaukset aikaleimoineen takaisin omiin palveluihinsa. Näin toimien viranomainen pystyy varmistamaan, että lähetetty tieto on mennyt perille ja poliisi voi määräaikaisten umpeuduttua jatkaa asian käsittelyä normaalissa järjestyksessä. Tämä tarve koskee niin esitutkinta- ja poliisitutkinta asioita kuin hallintolain (434/2003) alaisia asioita. Kokonaisuudessa on myös hyvä huomioida, että kansalainen saattaa käyttää monia katseluohjelmia mobiilisovelluksista päällekkäisesti, mikä voi aiheuttaa useita kuittaussanomia samoista aiheista. Tällöin on tärkeää, että viranomaiselle välitetään vain ensimmäinen ja oikea kuittaussanoma.

Päätöksen tiedoksiannolla on merkittäviä vaikutuksia kansalaisen oikeuksiin, esimerkkinä vaikkapa ajo-oikeuspäätöksen kohdalla, se voi aiheuttaa oikeusvaikutuksena ajokiellon alkamisen.

2.3 Riittävä palvelujen tarjonta

Kokonaisuuden suhteen on myös huomioitava, että yhteiskunnassa on edelleen paljon erilaisista syistä johtuen kansalaisia, jotka eivät ole digitaalisten palvelujen saavutettavissa. Vastaavasti tällaiseen tilanteeseen voi joutua myös digitaidoltaan kehittynyt kansalainen, joka joutuessaan vaikkapa rikoksen uhriksi, menettää sekä matkapuhelimensa että lompakkonsa. Tällöin vahvan tunnistautumisvälineen hankkimiseksi tarvittavan virallisen henkilöllisyystodistuksen (passi tai henkilökortti) uusiminen vie aikaa varsinkin syrjäseuduilla, joissa poliisin lupapalvelupisteet ovat harvassa.

Vastaavasti väestön ikääntyminen on jo johtanut siihen, että osa väestöstä on digitaidoissa riippuvaisia läheistensä tuesta ja avusta. Siksi kaikkien viranomaisten tarjoamien digitaalisten palvelujen käyttäjille on aidosti tarjottava riittävä neuvonta ja ohjaus, jotta palvelut eivät olisi vain muodollisesti tarjolla. Lähtökohtaisesti viranomaisten tiedotteiden ja päätösten tulisi olla kaikkien saatavilla, riippumatta siitä, onko henkilö julkisten tai yksityisten digipalveluiden käyttäjä tai kokonaan niiden ulkopuolella.

Rötkin Johanna

Poliisihallitus - Esikunta: vastuuvalmistelija/esittelijä poliisitarkastaja Pekka Sallinen, psta yksikön sihteeri Johanna Rötkin